

LIFE programm paneb Saare maakonna keskkonnaprojektidele õla alla

Kadakas on teada ja tuntud Saaremaa ja Muhu saare sümbol. Paljudele võib aga tulla üllatuseks, et kui kadakaid kasvab ühel maalapil liiga palju, kujutab see ohtu loopealsete ja muude pärandkoosluste liigirikkuse säilimisele. Ühest küljest on seda küll lihtne öelda, ent kuidas liigirikkust kaitsta, kui finantsilisi vahendeid kohalikul tasemel napib? Üheks selliseks Euroopa otsetoetuseks on LIFE programm, mille abil on kohalikel omavalitsustel, riigiasutustel ja ettevõtjatel võimalus oma projektile rahastust taotleda.

LIFE programm annab võimaluse ja vahendid midagi Saaremaa ja Muhu looduse ja keskkonna heaks ära teha nii, et see ka realselt olulist mõju avaldaks. Lahendused peavad sealjuures arvestama meid ümbritseva keskkonnaga, pakkudes ka majanduslikku ja sotsiaalset mõju.

Palju häid näiteid

Saare maakonnast võib leida suurel hulgal erinevaid pärandkooslusi, mida on varasematel aegadel kestvalt niidetud kui ka kasutatud eesmärgipäraselt karja- ja heinamaana. Paraku on viimase paari aastakümnega inimtegevus paljudel kooslustel katkenud, mistõttu ähvardab neid võsastumine ja bioloogilise mitmekesisuse kokkukuivamine. Sellest annab muuhulgas märku kadakate ja mändide paljusus teatud aladel, kus tegelikult peaksid kasvama hoopis teised eluvormid ning igapäevaselt aega veetma näiteks hobused, veised või lambad.

Et pärandkooslustele omast liigirikkust säilitada, peab taaskord sekkuma inimene. Nii sai 2014. aastal alguse suurprojekt [LIFE to alvars](#), mille eesmärgiks oli taastada 2500 hektari suurusel alal alvareid ehk loopealseid nii Saaremaal, Muhus, Hiiumaal kui ka Lääne- ja Pärnumaal.

Kadakate katvus ei tohiks loopealsetel ületada 30%, seega nägid tegevused ette ka kinnikasvanud aladelt mändide ja kadakate raiumist. See oli eelkõige vajalik alvaritele omase liigirikkuse säilimiseks, mille jaoks on vaja aladel karjatada ka loomi. Projekt oli nii edukas, et valiti 2018. aastal Natura 2000 Awardi sotsiaalmajandusliku mõju kategooria võitjaks.

Kui mainitud projekt lõppes 2019. aastal, siis keskkonnaga seotud tegemisi jagub suurel hulgal ka täna. Nimelt viiakse Muhu saarel järgneva viie aasta jooksul ellu projekti [LIFE Connecting Meadows](#), mis keskendub eeskätt rohumaade taastamisele.

Projekti ühe tegevusena külvatakse saare teepervedele ja elektriliinidele niidutaimi, toetamaks juba taastatud poollooduslike koosluste vahelist sidusust. Antud võtet teatakse ka kui ühenduskoridoride meetodit, mis võimaldab geneetilisel informatsioonil justkui “koridorina” ühelt niidult teisele kanduda.

Lisaks ühenduskoridoride loomisele rakendatakse ka nn astumiskivide metoodikat, mille käigus saavad taastatud pärandniitudest vaheastmed erinevate alade vahel, tuues nad justkui pusletükkidena üksteisele taas lähemale. Sellega tagatakse erinevate pärandkoosluste liigirikkuse säilimine, mis on sealsete eluvormide kestmajäämise seisukohalt hädavajalik.

Kastist välja

LIFE programmil on sel aastal kokku neli suunda: loodus ja elurikkus; ringmajandus ja elukvaliteet (sh õhukvaliteet, mullastik, vesi, jäätmed, kemikaalid, müra, ressursikasutus ja -tõhusus); kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine ning puhtale energiale üleminek. Raha võiks sealjuures eelkõige taotleda just suure mõjuga, s.t poolemiljoniliste ja suuremate ettevõtmiste jaoks, milleks Eestil siseriiklikke vahendeid alati ei jätku.

Hea projekti eelduseks on keskne idee, mistõttu on oluline, et projekti lugeja saaks aru, milles seisneb probleem, kuidas seda lahendada asutakse, milliseid tegevusi planeeritakse ning millist tulemust taotletakse. Idee võiks tulla kastist väljapoole mõtlemisest ja teadmisest, et LIFE soovib näha praktilisi, käegakatsutavaid tulemeid, millega panustatakse realselt ja otseselt projekti seatud eesmärkidesse.

Väga oodatud on projektid, mis keskkonnas midagi paremaks teevad ja mida saaks hiljem laiemalt rakendada. Näiteks oleks soovituslik tutvuda [Euroopa roheline kokkulepe](#) ja [kliimapoliitika põhialustega aastani 2050](#), mis annavad ülevaatliku pildi nii ELi kui ka Eesti prioriteetidest.

Milline on hea projekt?

Sageli võib tekitada asjaosalistes küsimusi, millistele projektidele rahastust jagatakse ning millistele mitte. Siinkohal tasub mainimist, et hea projekt on uudne Euroopa Liidu tasemel, mistõttu tuleks projekti kirjutajal mõelda laiemalt, mitte ainult Eestile.

Eduka ning laiahaardelise projekti eelduseks on ka kirglikud ja teemat hästi valdavad inimesed, kes tajuvad valdkonnasiseseid probleeme ning oskavad neile ka lahendust näha. Seega peab projekti meeskond koosnema oma ala ekspertidest ning kui need on leitud, hakatakse arutama ja mõtlema, kus on kõige kriitilisem murekoht ning kuidas annaks seda parandada.

Kindlasti tasuks projekti kirjutamisel läheneda probleemile laiemalt ja uurida, mida teistes riikides samas valdkonnas juba tehtud on. Heal projektil on partnereid mitmest riigist, mis näitab teema olulisust laiemalt, samuti hinnatakse selliseid projekte üldjuhul kõrgemalt.

Ideedele jagub võimalusi

LIFE programm pole aga ainus võimalus keskkonnategevuste täideviimiseks. Muuhulgas aitab ideid ellu viia [Horisont](#), mis on maailma suurim teadus- ja arendustegevust ning rahvusvahelist koostööd toetav programm.

Horisont ja LIFE on omavahel tihedalt seotud – nii mõnigi keskkonnaprojekt on enne LIFE programmi alustanud Horisondist, mis peab oluliseks kolme suunda: oodatud on projektid, mille käigus toetatakse tiptasemel teadust, ühiskonnaprobleemidele lahenduste otsimist või juhtpositsiooni saavutamist tööstuses selleks vajaliku teaduse abil. Seega keskendub Horisont eelkõige teadusuuringute läbiviimisele ning aitab neid eesmärgipäraselt täide viia. Miks mitte koguda alustuseks tõendus põhiseaduslikku materjali, mille tulemusi annaks hõlpsalt ära kasutada LIFE programmi tarvis?

Sarnaselt Horisont programmiga saab projekti jaoks raha taotleda ka [Euroopa Liidu Innovatsioonifondist](#), mille puhul keskendutakse innovaatiliste madala süsinikusisaldusega tehnoloogiate arendamisele ja kasutuselevõtule. Sealhulgas on võimalik toetust saada projektidele, mis leiavad lahendusi süsiniku kinnipüüdmisele, ladestamisele ja utiliseerimisele või loovad kasvuhoonegaaside kokkuhoidu energiaintensiivses tööstuses.

Küsi julgelt abi

Programmi [taotlusvoorud](#) avanevad juba sel suvel. Täpsemat infot projekti kirjutamisega seotud küsimuste ning tähtaegade kohta jagavad [LIFE kontaktisikud](#), kes julgustavad esitajaid nendega otse ühendust võtma.

Keskkonnaministeeriumis ja Keskkonnainvesteeringute Keskuses töötavad LIFE projektijuhid, kes aitavad muuta programmi nähtavamaks, tõsta taotlejate teadlikkust projekti võimalustest, aidata parandada projektitaotluste kvaliteeti ning leida sobivaid partnereid. Ühtlasi on palju kasulikku informatsiooni jagada juba rahastuse saanud projektide juhtidel.

Tasub meeles pidada, et projekti kirjutamine pole tegelikult nii keeruline, kui esmapilgul tundub. LIFE'is on paindlikkust ning vajadusel saab teha muudatusi. Kui esimesel korral raha saada ei õnnestunud, tasub proovida uuesti. Vastavalt tagasisidele projekti täiendades võib see järgmisel aastal olla juba palju edukam: julge pealehakkamine on pool võitu.

Artikli kirjutamist on rahastatud projektist “LIFE programmist teadlikkuse suurendamine ja projektitaotluste kvaliteedi parandamine 2”, mida rahastab Euroopa Liidu liikmesriikide keskkonnaprojektide kaasrahastamise programm LIFE.